

Scenariusze rozwoju usług wsparcia rodziny i pomocy społecznej w kontekście 500 plus

Dr hab. Ryszard Szarfenberg

Uniwersytet Warszawski

Instytut Polityki Społecznej

Trzecia konferencja konsultacyjna z cyklu „Budujemy nowy
model pomocy społecznej” w ramach programu „Współczesne
kierunki rozwoju polityki społecznej”

Uniwersytet Warszawski

1 września 2018

Strona z materiałami wspierającymi proces konsultacji

<http://rszarf.ips.uw.edu.pl/kierunki/>

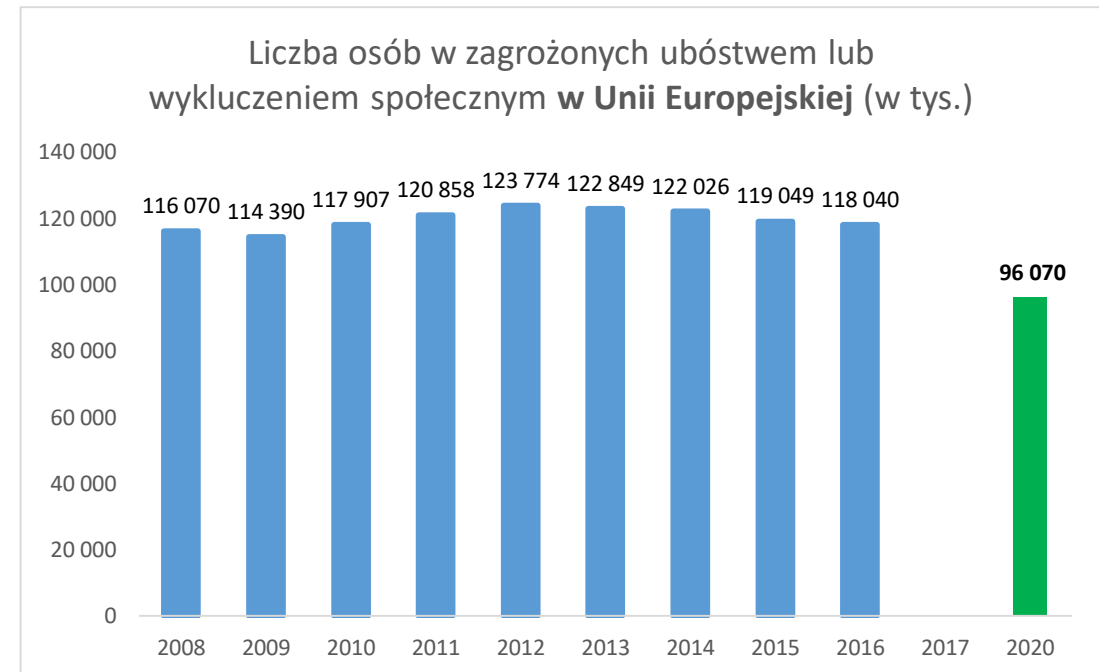
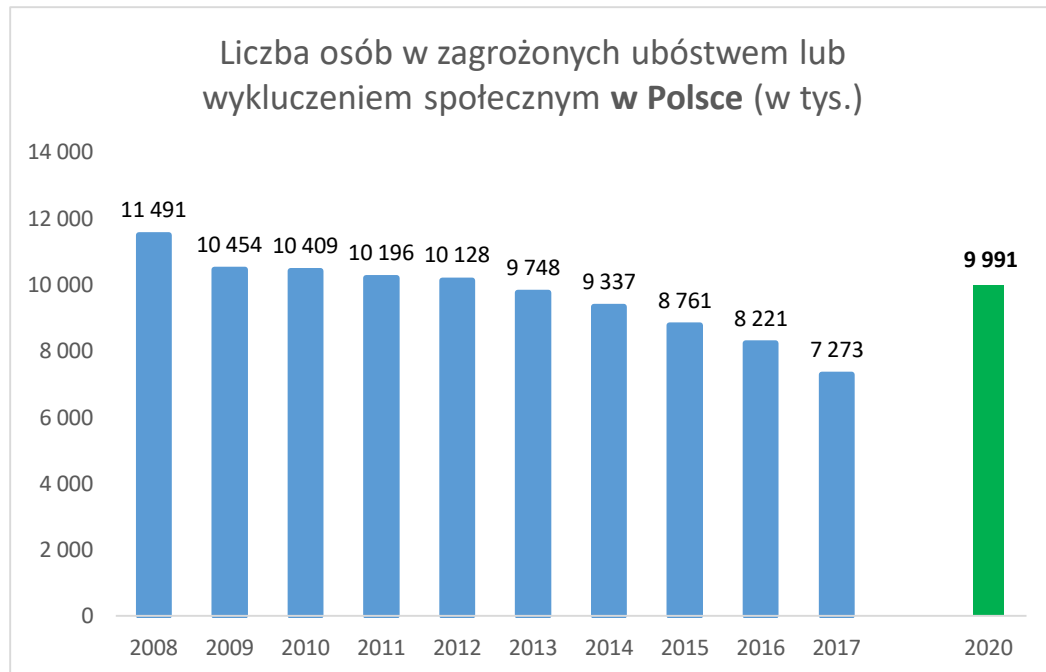
Program trzeciej konferencji konsultacyjnej (1.09.2018)

1. Aktualności z frontu kierunków rozwoju polityki społecznej
 1. Najnowsze dane o zagrożeniu ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz o deprywacji materialnej i społecznej z Eurostatu
 2. Polskie cele w walce z ubóstwem – krótka analiza
 3. Nierówność wsparcia dochodowego dla różnych rodzin
 4. Warunki ex-ante dla nowego okresu finansowego UE 2020-2027
2. Dyskusja na temat koncepcji Centrów Usług Społecznych przed spotkaniem konsultacyjnym 4 września w Kancelarii Prezydenta
 1. Wprowadzenie
 2. Praca w grupach
 3. Prezentacje wniosków grup

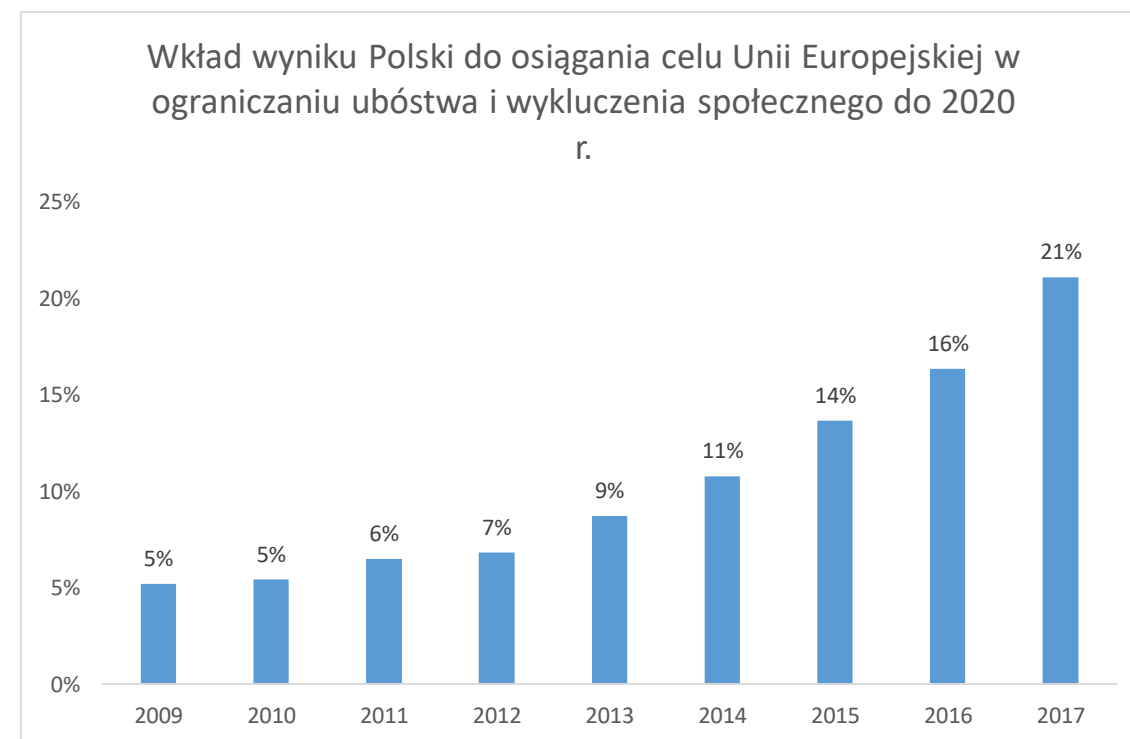
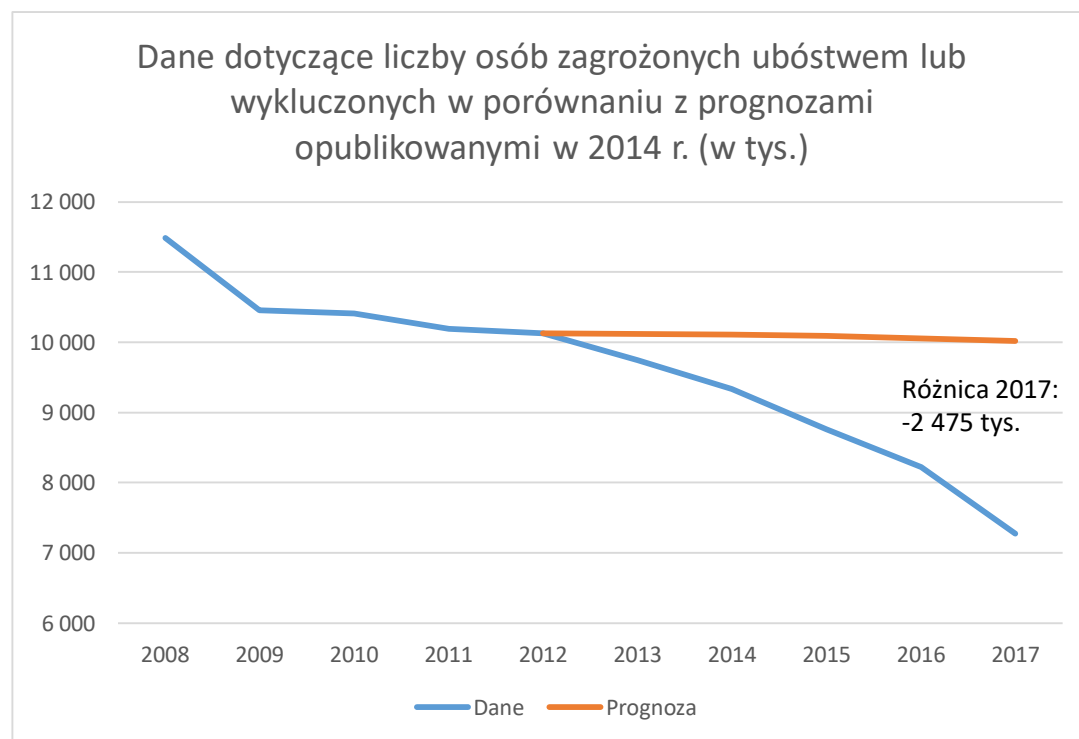
Aktualności z frontu kierunków rozwoju polityki społecznej w ujęciu krajowym, europejskim i globalnym

Europa 2020 cel zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym

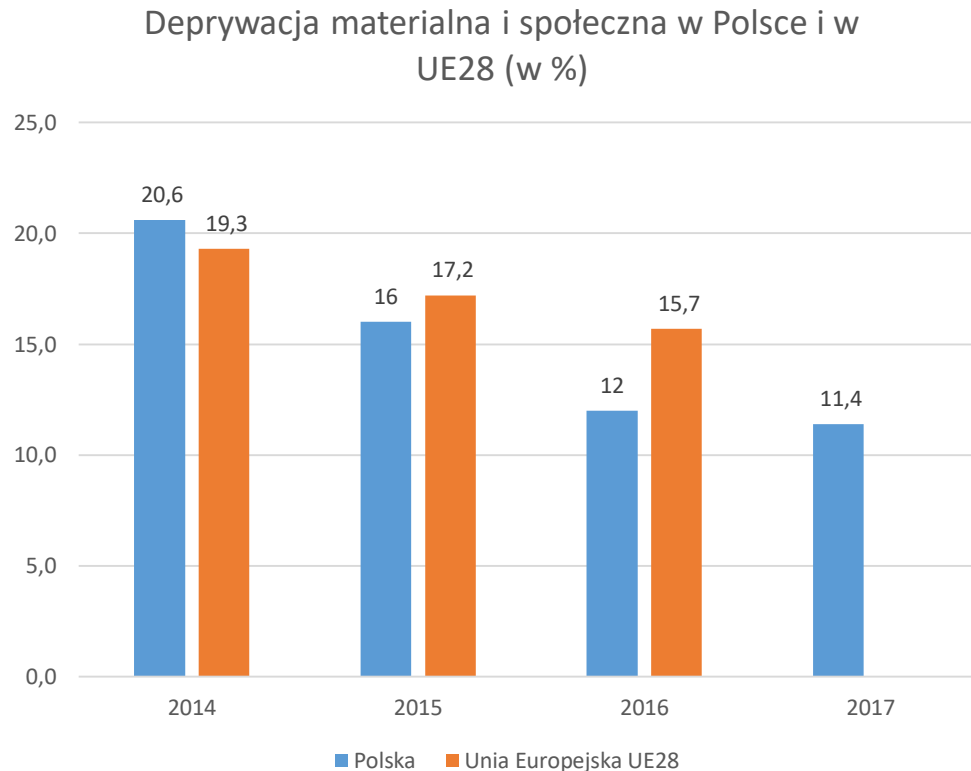
- Cel Unii Europejskiej na rok 2020: w stosunku do 2008 r. zmniejszenie o 20 milionów z 116,1 mln
- Cel Polski na rok 2020: w stosunku do 2008 r. zmniejszenie o 1,5 miliona z 11,5 mln

Osiągnięcia Polski w stosunku do prognoz z 2014 r. i celu UE w ograniczaniu zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem społecznym do celu UE

Nowy unijny wskaźnik: deprywacja materialna i społeczna

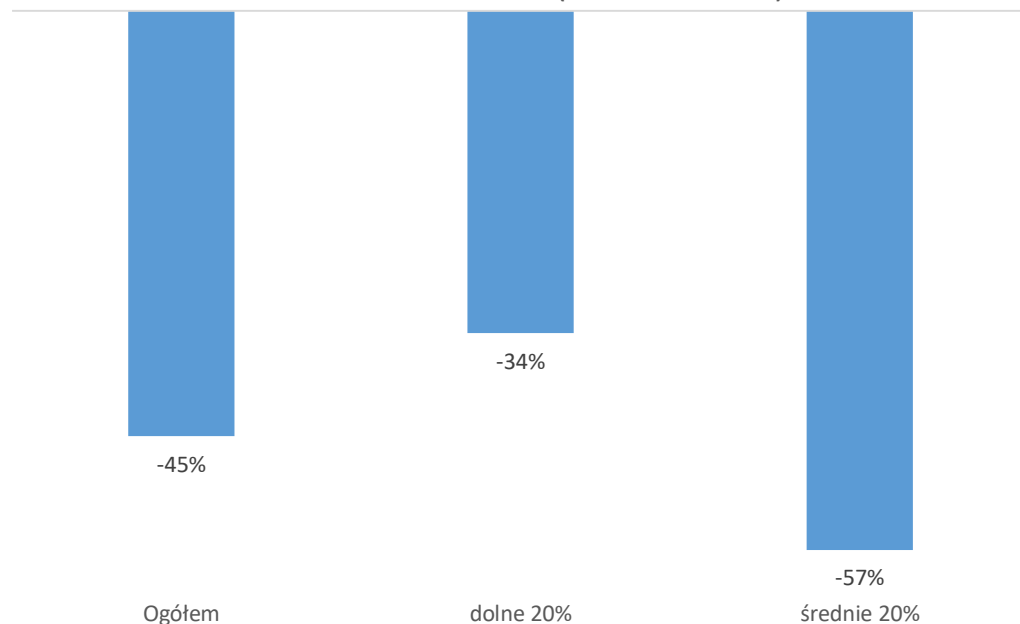

Nie stać rodziny na co najmniej 5 z poniższych pozycji

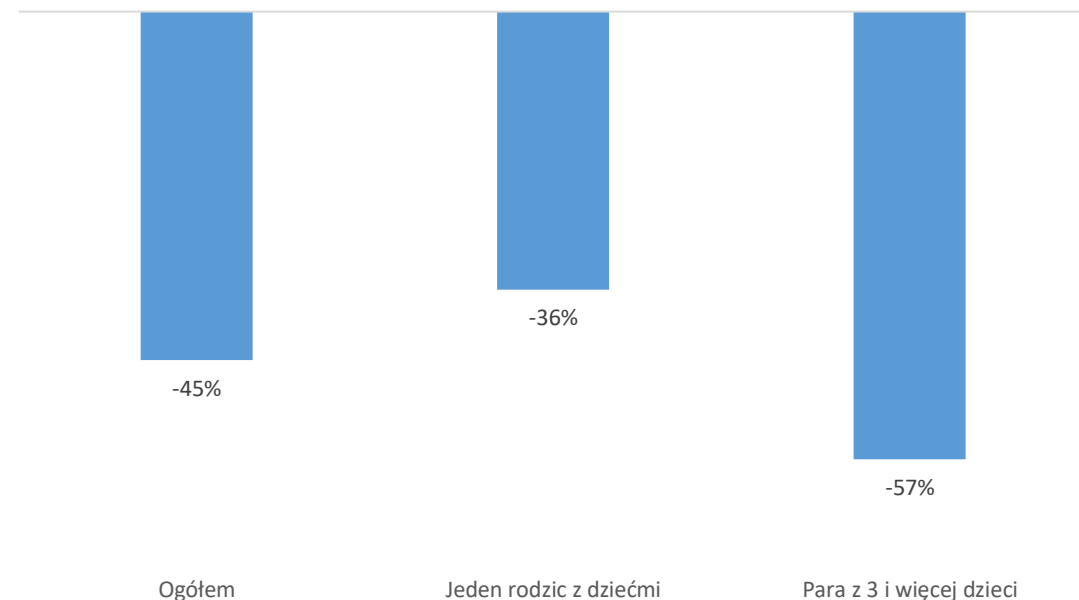
1. Niespodziewany wydatek
2. Tydzień urlopu poza domem
3. Uniknięcie opóźnień w opłacaniu rachunków, spłacaniu pożyczek, kredytów
4. Posiłek z mięsem, kurczakiem, rybą lub wegetariański odpowiednik co drugi dzień
5. Utrzymanie odpowiedniej temperatury w domu
6. Samochód dla własnego użytku
7. Wymiana zużytych mebli
8. Wymiana starej odzieży na nową
9. Dwie pary dobrze dopasowanych butów
10. Niewielkie wydatki na własne potrzeby (kieszonkowe)
11. Regularne zajęcia w czasie wolnym
12. Wyjście z przyjaciółmi/rodziną na drinka, do restauracji przynajmniej raz w miesiącu
13. Dostęp do Internetu

Poprawa deprywacji w Polsce nie jest taka sama dla ubogich i klasy średniej oraz różnych typów rodzin

Zmiana zasięgu deprywacji materialnej i społecznej w Polsce 2017 do 2014 r. ogółem, wśród najbiedniejszych 20% i średnich 20% (dane Eurostat)

Zmiana zasięgu deprywacji materialnej i społecznej ogółem, jednego rodzica z dziećmi i par z 3 i więcej dzieci w Polsce 2017 do 2014 r. (dane Eurostat)

Cele Polski w ograniczaniu ubóstwa: zobowiązania Agendy ONZ 2030 a Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju

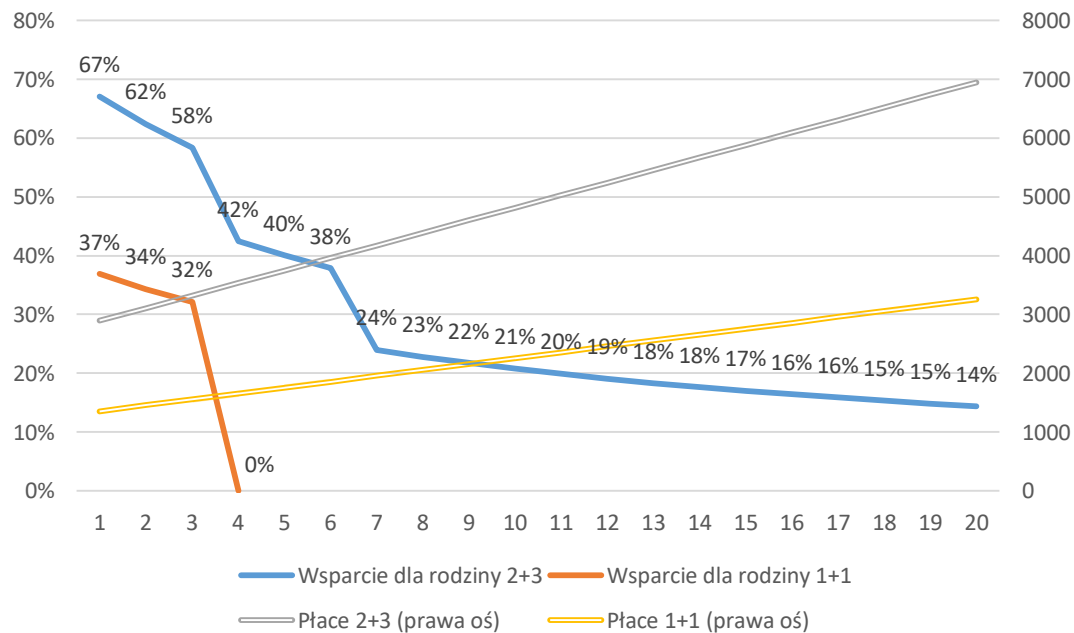
Rodzaj ubóstwa	Dane dla roku bazowego (2015, w %)	Ostatnie dane (GUS 2017, Eurostat 2016 w %)	Cel minimalny według Agendy 2030 (w %)	Cel w Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju 2030 (w%)
Ubóstwo skrajne				
Ogółem	6,5	4,3	3,3	4,5
Dzieci	9	4,7	4,5	
Ubóstwo relatywne GUS				
ogółem	15,5	13,4	7,8	
dzieci	20,6	15,3	10,3	
Ubóstwo relatywne Eurostat				
Ogółem	17,3	15,0	8,7	12,0
Mężczyźni	17,1	15,1	8,6	
Kobiety	17,4	14,9	8,7	
Dzieci	21,1	14,0	10,6	

Wskaźniki osiągania celów w SOR są:

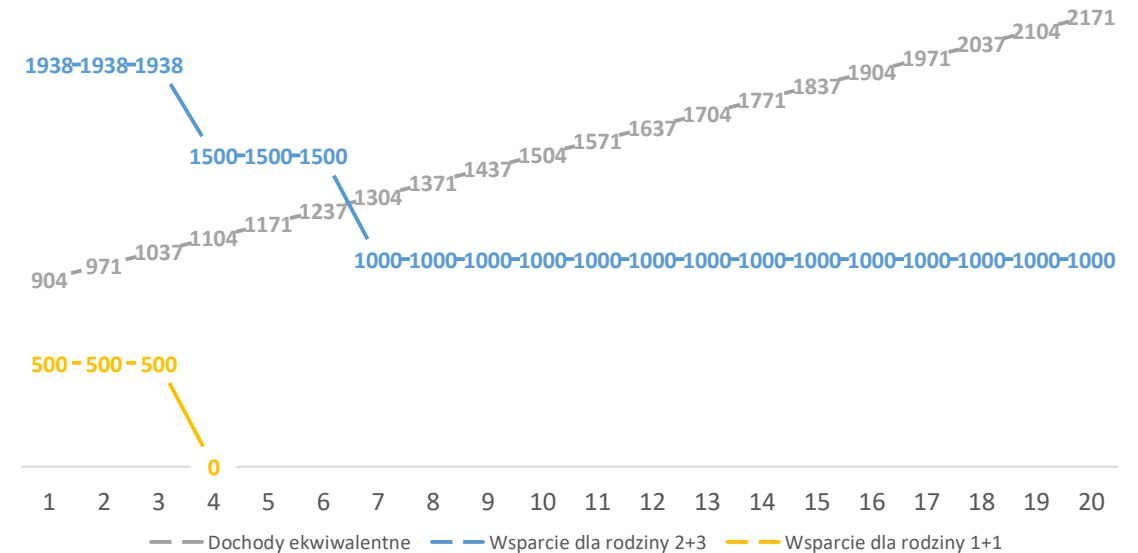
- 1) niepełne (brak podziału ze względu na wiek i płeć),
- 2) za wysokie, gdyż nie odpowiadają ambicji zmniejszenia ubóstwa o połowę do 2030 r.
- 3) Jeden został już przekroczony (ubóstwo skrajne 4,3% w 2017 a 4,5% w 2030 w SOR)

Analiza nierówności wsparcia dochodowego rodzin: zasiłki rodzinne i świadczenie wychowawcze w rodzinach z niskimi dochodami z pracy

Udział wsparcia dochodowego z zasiłków rodzinnych oraz 500 Plus w niskim dochodzie płacowym w rodzinach 2+3 i 1+1 (2016)

ŁĄCZNE WSPARCIE DOCHODOWE Z 500 PLUS I ZASIŁKÓW RODZINNYCH DLA RODZIN 2+3 ORAZ 1+1 O TAKICH SAMYCH DOCHODACH EKWIWALENTNYCH Z ZAROBKÓW (POCZĄWSZY OD PŁACY MINIMALNEJ NETTO DLA RODZINY 1+1 2016)

Obowiązki Polski w obszarze ubóstwa związane z kolejnym okresem finansowym UE

- Warunek ex-ante dla okresu 2014-2020:

9.1. Istnienie i realizacja krajowych strategicznych ram polityki na rzecz ograniczania ubóstwa mających na celu, w świetle wytycznych w sprawie zatrudnienia, aktywne włączenie osób wykluczonych z rynku pracy.

- Realizacja warunku: Krajowy program przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. Nowy wymiar aktywnej integracji (2014)
- Warunek ex-ante dla okresu 2020-2027

Krajowe ramy strategiczne polityki na rzecz włączenia społecznego i walki z ubóstwem

- Realizacja warunku: ??? Zapowiedź Strategii polityki społecznej, którą ma przygotować Komitet Społeczny Rady Ministrów

Jakie wymagania mają spełnić krajowe ramy strategiczne na rzecz włączenia społecznego i walki z ubóstwem 2020-2027?

- **Sprawdzona empirycznie diagnoza ubóstwa i wykluczenia społecznego, w tym ubóstwa dzieci, bezdomności, segregacji przestrzennej i edukacyjnej, ograniczonego dostępu do podstawowych usług i infrastruktury oraz szczególnych potrzeby osób znajdujących się w trudnej sytuacji**
- **Środki na rzecz zapobiegania i zwalczania segregacji we wszystkich dziedzinach, w tym przez zapewnianie odpowiedniego wsparcia dochodu, rynki pracy sprzyjające włączeniu społecznemu i dostęp do wysokiej jakości usług dla osób w trudnej sytuacji, w tym migrantów**
- **Środki przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej**
- **Ustalenia dotyczące zapewnienia, aby ich kształt, wdrożenie, monitorowanie i przegląd były prowadzone w ścisłej współpracy z partnerami społecznymi i odpowiednimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego**

Centrum Usług Społecznych – wprowadzenie i
dyskusja

Usługi socjalne – propozycja reformy pomocy społecznej z lat 2013-2014

- Zmiana nazwy OPS/PCPR na **Centra Pomocy i Usług Socjalnych** (porzucona jako nieistotna i droga zmiana nazw)
- W ramach struktury jednostek organizacyjnych co najmniej dwa działy
 - Dział Pracy Socjalnej
 - **Dział Usług Socjalnych**
 - Kasa Wsparcia Dochodowego (fakultatywnie, może być w ramach urzędu)
- Status niepublicznych **Agencji Usług Socjalnych** przyznawany na 5 lat, zlecenie usług AUS
- Reforma została zablokowana przez Ministerstwo Finansów z innych powodów (mimo, że była zapowiedziana w Krajowym programie z 2014 r.)

Nowa propozycja: Centrum Usług Społecznych

Można przyjąć, że CUS będzie funkcjonował w formule OPS+, przy czym ów „+” ma tu dwa znaczenia. Po pierwsze, oznacza **poszerzenie palety świadczonych usług**. Po drugie, oznacza otwarcie drzwi: odejście od zasady selektywności (adresowania świadczeń do osób słabszych/biedniejszych) na rzecz zasady powszechności: **udostępniania usług ogółowi mieszkańców** (wszystkim członkom społeczności lokalnej).

Ustawa o CUS nie zmieni zakresu zadań publicznych w obszarze usług, za które odpowiadają samorządy lokalne (gminne i powiatowe). **Celem projektowanego aktu prawnego jest integracja i profesjonalizacja usług społecznych i zarazem zwiększenie elastyczności władz samorządowych w organizacji ich świadczenia na poziomie lokalnym i w konsekwencji – zapewnienie mieszkańcom szerszej i zarazem prostszej dostępności tychże usług.**

CUS a dotychczasowa organizacja pomocy społecznej

- CUS jako OPS+ wybrany i inne rozważane warianty CUS a OPS/PCPR
 - **Fakultatywne tworzenie CUS na bazie OPS (wybrany)**
 - Obowiązkowe przekształcenie OPS w CUS
 - Fakultatywne lub obowiązkowe przekształcenie PCPR w CUS
 - Możliwość uruchamiania CUS jako dodatkowych placówek bez innych zmian
- Standard minimalny CUS to **wszystkie usługi pomocy społecznej + co najmniej 2 inne** (z listy usług społecznych), np. asystentura rodziny, usługi opiekuńcze dla seniorów (opieka długoterminowa)
- Możliwość wyodrębnienia organizacyjnego **Ośrodków Pracy Socjalnej**
- **Wypłata świadczeń możliwa w CUS**, ale ma być rozdzielona od pracy socjalnej

CUS jako przełamywanie resortowości

- Pakiet usług wokół potrzeb rodziny (profil prorodzinny)
 - Praca socjalna i asystentura rodzinie „Podstawą tej funkcjonalnej integracji będzie praktyka profesjonalnego zarządzania przypadkiem (case management)”
 - Zintegrowanie usług opiekuńczych ze wsparciem wytchnieniowym (dla opiekunów rodzinnych osób niesamodzielnych)
 - Usługi środowiskowej opieki długoterminowej jako integracja opieki jako usługi społecznej i zdrowotnej
- Integracja usług aktywizacyjnych (usamodzielnianie, rehabilitacja, **usługi PUP**, reintegracja zawodowa i społeczna)
 - Przykład: przeniesienie do CUS części usług PUP i świadczenie ich dla mieszkańców gminy
- Aktywizacja społeczności lokalnych „działania środowiskowe” i usługi z zakresu zdrowia psychicznego

Jakie wsparcie ze strony państwa dla CUS?

1. **Nieodpłatne udostępnienie** zainteresowanym samorządom **matrycy strony internetowej z modułami do doładowania i oprogramowaniem** umożliwiającym stosowanie case management
2. **Nieodpłatne udostępnienie** zainteresowanym samorządom **bazowej platformy IT o dostępnych lokalnie usługach**, z możliwością jej modyfikacji do specyfiki uruchamianego CUS
3. **Kształcenie specjalistów z zakresu case management**, w tym w ramach zamawianych kierunków studiów

Jakie dalsze zadania w realizacji koncepcji CUS?

- Opracowanie definicji prawnej usług społecznych
- Przygotowanie definicji prawnej zawodów pomocowych w ramach drugiej ustawy o zawodach pomocowych
- Opracowanie koncepcji przepływów finansowych, w tym zasad przyznawania świadczeń z uwzględnieniem zasad współpłacenia przez beneficjentów
- Przygotowanie zasad współpracy CUS z instytucjami wsparcia przynależnymi do różnych obszarów resortowych

Pytania do dyskusji w grupach

- **Pytania do diagnozy**

- Czy zgadzamy się z diagnozą, że usług społecznych (socjalnych) świadczonych mieszkańcom jest za mało („paleta za wąska”)? Jakich usług społecznych brakuje w naszym samorządzie?
- Czy zgadzamy się z diagnozą, że usługi społeczne (socjalne) są niedostępne dla ogółu mieszkańców? Jakie usługi są dostępne dla klientów pomocy społecznej, ale nie dla ogółu mieszkańców?

- **Pytanie o potencjał zmiany CUS**

- Jak CUS mogłoby usprawnić moją pracę, pracę mojej organizacji, współpracę z innymi organizacjami?
- Jakie problemy może wywołać CUS w mojej pracy, w pracy mojej organizacji, we współpracy z innymi organizacjami?